

Stolpersteine v Jaroměřicích a v Jevíčku

Co jsou *Stolpersteine*? Ve volném překladu *kameny zmizelých* a v překladu takřka doslovném *kameny ke klopýtnutí*. In natura jsou to dlažební kostky s mosazným povrchem, na kterém je zvěčněna oběť holokaustu či nacistického režimu obecně; není podmínkou, aby byla v každém případě židovské národnosti. Kameny jsou obvykle umísťovány před posledním bydlištěm oběti v době její deportace.

S evropsky rozsáhlým projektem *Stolpersteine* přišel před více než třiceti lety německý konceptuální umělec a performer Gunter Demnig, který první kámen zmizelých zasadil do chodníku před radnicí v Kolíně nad Rýnem 16. prosince 1992. Demnigova vize se následně rozestřela napříč Evropou, v jejíchž městech si dnes připomínáme již dobrých sto tisíc takto místně vzpomenuých obětí nacismu. A kamenů stále přibývá. Snad aby i nepatrné „klopýtnutí“ kdekoli a kdykoli přimělo člověka k tomu, aby se pouklonil. Učinil tak málo a zároveň mnoho. Málo jako zadostiučinění a mnoho sobě samému.

V souvislosti s německou okupací před více než osmdesáti lety, jež přinesla i rozhodnutí nacistického režimu zcela vyhladit židovskou populaci na obsazených územích, přišlo i Jevíčko o svou významnou, po staletí existující a v té době již téměř asimilovanou židovskou komunitu.

Dějiny jevíčské židovské obce na Malé Hané, které jsou souvisle mapovány od počátku 17. století, byly šířeji připomenuty a oživeny před třemi lety v rámci projektu *Rok židovské paměti* (2020). Nad průčelí synagogy v Soudní ulici byly po dlouhých třech čtvrtinách století navraceny kamenné starozákonné desky s Desaterem a na prostranství před budovou umístěn památník připomínající jevíčské oběti holokaustu. Autorem díla je Ing. arch. Jaroslav Klenovský, náš přední odborník na židovské památky. V rámci projektu proběhla téhož roku také celá řada kulturně-společenských a edukativních akcí týkajících se židovské tematiky, historie a kultury v kontextu české národní paměti. A nemohla chybět ani kniha. Fotografiemi ilustrovanou historickou publikaci *Židovská obec Jevíčko* autorky Ludmily Dobrozemské doplnil autentickým doslovem Karel Jelínek.

Po mnoha inspiračních podnětech z řad širší veřejnosti bylo rok poté při přípravě projektu *Rok skautingu v Jevíčku* ujednáno, že by se slušelo zvěčnit památku nejmladší oběti holokaustu z řad jevíčských skautů právě kamenem s licencí Guntera Demniga.

Michalu Štampfovi (1931–1944), členu oddílu vlčat jevíčských skautů, bylo v době transportu do nacistických koncentračních táborů v roce 1942 jedenáct roků. Vytrhnut byl z domova na Palackého nám. čp. 35. A tak, až se vám zde na chodníku pod nohama blýskne zlatavá kostka, najdete na ní jméno právě jeho, do neblahé chvíle talentovaného, činorodého a jistě šťastného jevíčského chlapce, který se stal nevinnou obětí nacistické zlovolnosti a zvrhlosti jen kvůli svým židovským kořenům.

Jako skautské vlče se tehdy Michal Štampf nemohl jistě minout s vůdcem a osobností jevíčského skautingu **Petrem Müllerem** (1917–1944). Ten byl nacisty posléze zatčen za odbojovou činnost, konkrétně podporu partyzánských skupin na Valchově, u Suchého a Drválovic, jež ovšem nebyla nikdy prokázána. Petr Müller byl vězněn v německém Breslau, dnešní polské Vratislavi, a 3. října 1944 popraven stětím. V dopise na rozloučenou napsal mamince o svých ideálech, plánech a v posledku o tom, jak moc se těšil „na to hnízdečko doma“! A tedy ať i na chodníku před jeho posledním bydlištěm v Třebovské ulici čp. 69 jsou ve zlaté kostce zvěčněny nacionále mladého, společensky aktivního člověka, který nikomu neublížil a pozemský svět opouštěl s vírou v láskyplnou rodinu a jevíčský domov.

S nápadem připomenout malohanácké oběti nacismu zasazením Stolpersteinů do chodníku před jejich poslední bydliště přišel zároveň s námi také publicista, diplomat a autor několika knih Leo Pavlát, až do konce letošního června první ředitel Židovského muzea v Praze od jeho navrácení české a moravské židovské komunitě v roce 1994.

Rodina místní rodačky Antonie Pavlátové, rozené Bleierové (1922–2002) – maminky Leo Pavláta, která věznění v nacistických koncentračních táborech zázrakem přežila podobně jako Mirjam Štampfová, sestra Michala Štampfa, či Hynek Jelínek z ulice Růžové – žila do neblahých březnových dnů v roce 1942 v občanské a národnostně vyrovnané pospolitosti v Jaroměřicích.

Bedřich Bleier (1885-1944), oblíbený jaroměřický palírník a hostinský, patřil k příznivcům a podporovatelům meziválečného spolkového života. Jeho tři děti studovaly na jevíčském reálném gymnáziu. Synové **Ota Bleier** (1914-1944) a **Karel Bleier** (1916-1944) stačili poté ještě před uzavřením českých škol v listopadu 1939 vystudovat Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy. A zejména osud mladšího Karla je pozoruhodný.

Mladý lékař MUDr. Karel Bleier měl díky svým kontaktům na britské ambasádě v Praze možnost zavčas opustit temný protektorát a uchýlit se do pomyslného bezpečí za Lamanšský průliv. Nicméně tak neučinil a v době pro Židy tak osudové zvolil návrat do rodných Jaroměřic.

Nemohl přece rodinu opustit! Otce, maminku **Annou Bleierovou** (1893-1944) a dospívající, ze školy vyloučenou sestru Antonii. Lékařskou praxi vykonával Karel v Jevíčku částečně na zapřenou, neboť židovští lékaři mohli za protektorátu ošetřovat pouze členy vlastní rodiny nebo Židy, a přitom museli užívat názvu „židovský lékař“.

A tak ať se i rodná jména členů rodiny Bleierovy, rodiny maminky Leo Pavláta – Anna, Bedřich, Ota a Karel – navrátí před práh svého posledního a jistě milovaného domova. Do Jaroměřic čp. 220, kde se dodnes točí pivo a lidé se v Hanácké Krčmě scházejí a diskutují jako za časů pana hostinského Bedřicha Bleiera.

Piety spojené s odhalením Stolpersteinů na Malé Hané, kamenů k pietní připomínce, připravujeme pod patronací vedení obce Jaroměřice, města Jevíčka, Leo Pavláta, Obecní knihovny Jaroměřice a jevíčských skautských oddílů na měsíc říjen, patrně pátek 20. 10. 2023. Časy setkání na jednotlivých místech, na Palackého náměstí a v ul. Třebovské čp. 69, stejně jako v Jaroměřicích „V Zatáčce“, jež je opředena neobyčejnou a poutavou historií, budou upřesněny v říjnovém čísle Jevíčského zpravodaje a na webových stránkách Jaroměřic a Jevíčka.

Šalom alejchem – mír s vámi přátelé

Ruda M&B Beran

Kameny zmizelých – mementa historické paměti a nerozumu dějin

Vůdce jevíčských skautů **Petr Müller** byl nacisty popraven v roce 1944 v Breslau

Anna Bleierová

Jaroměřický lihovarník **Bedřich Bleier**

Karel a Ota Bleierovi byli zavražděni v Osvětimi
v roce 1944